

Differensierte klasserom

tilrettelagt klasseledelse for evnerike

Alle elever har rett til å møte entusiastiske lærere som hjelper dem så langt som mulig på veien mot læring.

Å lede og differensiere læringsaktiviteter betyr å legge til rette for mestring hos alle elever, inkludert de som har stort læringspotensial.

*Tekst:
førstemanuensis Ella Idsøe*

Hvem er de evnerike?

Elever med stort læringspotensial har «sterke behov og potensial innenfor akademiske fag som matematikk, lesing, skriving, språk, naturfag, teknologi, samfunnsvitenskap eller kreative og estetiske fag.

Disse elevene kan transformere sitt potensial til talent kun dersom disse behovene blir identifisert og møtt i et rikt og responderende læringsmiljø».

Risiko ved manglende utfordringer

En god klasseleder må være i stand til å bygge positive relasjoner, bry seg om alle elever, vise interesse for den enkelte og hans eller hennes situasjon, være støttende og ha forventninger om utvikling (Hattie, 2009).

I det norske systemet er dessverre differensieringsprinsippene i liten grad rettet mot elever med høyt læringspotensial (Cosmovici et al., 2009).

Altfor ofte underviser læreren «de i midten», noe som kan være frustrerende for elever med stort læringspotensial. Hvis disse elevene ikke får

differensiert undervisning, risikerer de å utvikle atferdsproblemer og å miste interesse og motivasjon for læring.

Videre kan det gå ut over elevens oppmerksomhet og kvalitet på skolearbeidet, fordi de underpresterer i møte med lave forventninger.

Opphoping av frustrasjon kan føre til sinne, forstyrrende oppførsel og at de viker unna eller nekter å gjøre arbeidsoppgavene.

Klasserom som er godt differensierte danner grunnlaget for effektivt klasseledelse.

Hva er pedagogisk differensiering?

Stortingsmelding 22 (2010–2011) slår fast at «Pedagogisk differensiering kan bety at elevene får litt ulike oppgaver, at de får ferdigstille arbeid med litt ulike tidsfrister, eller at de får velge ulike innganger til læring ut fra egne interesser eller egen kunnskap om læringsstrategier.

Å mestre pedagogisk differensiering i klasserommet er en viktig kompetanse for den profesjonelle læreren.

I utdanningssammenheng, handler differensiering om hvordan en lærer er fleksibel i møte med elevens behov. En lærer som differensierer, ser elevens behov for å uttrykke humor, jobbe i en gruppe, gå dypere i et bestemt emne eller få ekstraundervisning eller ekstra hjelp til å lese et avsnitt.

I tillegg er læreren aktiv og positiv til disse behovene. Differensiering er å ivareta læringsbehovene til en enkelt elev eller en liten gruppe elever heller enn å undervise en samlet klasse som om alle elevene er like. Målet med et differensiert klasserom er maksimal elevutvikling og individuell suksess.

Prinsipper for effektiv differensiering

Det er noen viktige prinsipper for differensiering. Når man forstår og følger disse prinsippene blir det enklere å lykkes, både for lærer og elev.

Et differensiert klasserom er fleksibelt. Klasserommet er tydelig på læringsmål, og både lærer og elever forstår at tid, materiell, undervisningsformer, samt ulike måter å gruppere elever, uttrykke læring, vurdere læring og andre klasselement er verktøy som kan brukes ulikt for å fremme suksess individuelt og i klassen som helhet.

Differensiering kommer av effektiv og løpende vurdering av elevens behov. I et differensiert klasserom, forventer man forskjeller mellom elevene. Forskjellene er verdsatt og vurdert som et grunnlag for instruksjonsplanlegging. Dette prinsippet minner lærerne om det tette båndet som bør være mellom vurdering og instruksjon.

Undervisningen blir mer effektiv når læreren kjenner elevenes lærings-behov og interesser. Læreren tilpasser undervisningen og lærings-miljø til elevene. I et differensiert klasserom bruker læreren det en elev sier og gjør for å forstå eleven, og for å lage instruksjoner for hvordan eleven kan lære effektivt.

Fleksibel gruppering bidrar til å gi elever tilgang til varierte læringsmuligheter og arbeids- ordninger.

I et fleksibelt gruppert klasserom, planlegger en lærer elevarbeidsordninger som varierer mye og målrettet over en relativt kort tidsperiode. Slike klasserom kombinerer hele klassen, små grupper, og individuell jobbing.

Alle elevene jobber konsekvent med «respektfulle» aktiviteter og læringsordninger. Dette betyr at hver elev skal ha oppgaver som er like interessante og engasjerende, og som gir lik forståelse og ferdighet.

Elever og lærere samarbeider om læring. Læreren er en profesjonell som vurderer og fastsetter læringsbehov, legger til rette for læring og sørger for en effektiv læreplan. Samtidig er elevene i differensierte klasserommene avgjørende samarbeidspartnere for klasseromsuksess.

(hentet fra Tomlinson & Imbeau, 2010)

Ta hensyn til elevenes egenskaper.

Elever er ulike på minst tre måter som gjør modifisert undervisning til en smart strategi for lærere:

1. Elevene er i ulik grad motivert til å arbeide med en bestemt idé eller ferdigheter

2. Elevene interesserer seg for ulike sysler og emner

3. Elevene har ulike lærings-profiler som kan bli fornet av kjønn, kultur, læringsstil, eller intelligenspreferanse.

Differensiering i innhold, prosess og produkt

*For elever med stort læringspotensial, anbefales det å differensiere innhold, prosess og produkter i læreplanen med tanke på innhold, prosess og produkter
(se Idsøe, 2014 for flere detaljer).*

Anbefaling for innhold

(viser til pensum for elevene og hvordan de får tilgang til det).

Den må være abstrakt, komplisert og variert. Den må involvere spørsmål om organisering og metoder for utforskning.

Anbefaling for prosess

(viser til hvordan lærere organiserer læringen og måter elever lærer på) bør:

- involvere høyere tankeprosesser
- fremme kreativ og kritisk tenkning
- kreve problemløsning
- involvere gruppeinteraksjon
- har ulikt tempo og nivå
- ha rom for evaluering av prosessen
- involvere åpne oppgaver
- gi rom for valgfrihet

Anbefaling for produkt

(viser til hvordan elever viser hva de har lært)

- involvere virkelighetsnære problemstillinger
- være for et virkelig publikum
- krever reelle tidsfrister
- krever omforming av læring
- involvere hensiktsmessig vurdering og evaluering
- involvere utvidet eller stigende resultat

Anbefaling for modifikasjoner av læringsmiljø

- bør være fleksibel og åpen
- oppmuntre til selvstendig og intuitiv læring
- være aksepterende og ikke-dømmende
- oppmuntre til kompleks og abstrakt tenkning

Instruksjonsstrategier som gjør differensiering enklere

En lærer som er komfortabel med og kan bruke flere instruksjonsstrategier har større mulighet til å nå ut til ulike elever enn en lærer som bruker en enkel tilnærming til undervisning og læring.

Lærere er spesielt begrenset når den eneste eller primære instruksjonsstrategi er lærersentrert (for eksempel foredrag), eller pugging. Flere instruksjonsstrategier retter oppmerksomhet mot elevenes vilje, interesse og læringsprofil.

Blant disse strategiene er:

- Interessegrupper
- Gruppearbeid etterforskning
- Dybdelæring
- Læreplankomprimering
- Lærekontrakter
- Vurderingsskjema laget i fellesskap av lærer og elev
- Bruk av alternative undervisning og vurderingsformer

(for flere detaljer se Idsøe, 2014b)

Konklusjon

En effektiv klasseleder må kunne fremme differensiering via et støttende læringsmiljø, kontinuerlig vurdering, høy kvalitet på pedagogisk materiale, respektfulle oppgaver og fleksibel gruppering.

Refleksjonsoppgave

Hvilke differensieringsaspekter er mest utfordrende for deg som lærer å implementere overfor elever med stort læringspotensial?

Referanser

Cosmovici, E. M., Idsoe, T., Bru, E., & Munthe, E. (2009). Perceptions of learning environment and on-task orientation among pupils with different achievement levels: A study conducted among Norwegian secondary-school students. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53(4), 379 – 396.

Hattie J (2009) *Visible Learning; a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement* London; Routledge

Idsøe, E. M.C. (2014 a) *Elever med akademisk talent i skolen.* Cappelen Damm, Oslo.

Idsøe, E.M.C (2014b). *Tilpasset opplæring for elever med stort akademisk potensial.* I: Bunting, M. (red). *Tilpasset opplæring i forskning og praksis.* (s. 165-178) Oslo: Cappelen Damm.

St. melding 22. (2010-2011) "Motivasjon - mestring - muligheter" tatt ut fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2010-2011/meld-st-22-2010--2011/1.html?id=641252>

Tomlinson, C. A. & Imbeau, M. (2010) *Leading and Managing a Differentiated Classroom*, Virginia USA